

Představení Komise pro životní prostředí AV ČR a Platformy pro krajinu

Komise pro životní prostředí Akademie věd České republiky je poradním orgánem Akademické rady AV ČR a jejím posláním je mimo jiné vyjadřovat se k environmentálním problémům, jejichž řešení ovlivňuje v celonárodním měřítku stav životního prostředí. Komise dále posuzuje dokumenty vědecké povahy nebo návrhy zákonů relevantní z hlediska vědecké činnosti i obecné praxe v oblasti životního prostředí, podporuje výzkum a organizuje semináře v této oblasti (např. Živa 2015, 1: XII–XIII). V současné době má 23 členů, kteří jsou respektovanými odborníky nejen z akademických ústavů, ale i vysokých škol a dalších výzkumných institucí.

S komisí úzce spolupracuje Platforma pro krajinu, která vznikla v rámci výzkumného programu Rozmanitost života a zdraví ekosystémů, z prostředků Strategie AV21, a je koordinována Botanickým ústavem AV ČR. Tato mezioborová platforma pro výzkum krajinných a ekosystémových služeb vychází z doporučení a kritérií Evropské úmluvy o krajině a podporuje komplexní přístup k řešení problematiky naší krajiny. Dává tím podnět jak pro zpracování politické vize vývoje a využívání krajiny i pro vypracování promyšlené krajinné politiky, tak pro zavedení smysluplných pravidel nakládání se zemědělskou půdou a jejím vodním režimem, s lesem a dalšími složkami krajiny. V Platformě pro krajinu

se sdružují různá výzkumná pracoviště, jejichž pracovníci se podílejí na výzkumu krajiny, i neziskové organizace, zástupci veřejné správy a jednotlivci.

Jako společný výstup obou uskupení vyšly v rámci Strategie AV21 publikace *Krajina a lidé* (Academia, Praha 2017) a na konci r. 2018 brožura *Jak se do lesa volá...*, jejímž smyslem bylo shromáždit odborné podklady, které by vedly k potřebným změnám hospodaření v našich lesích. Od r. 2016, kdy komise uspořádala seminář pod záštitou konference FORUM 2000, vydala také několik stanovisek zabývajících se lesy a hospodařením v nich. S posledním, i s výzvou platformy vládě ČR, se nyní můžete seznámit na stránkách Živy. S těmito stanovisky jsou také průběžně seznamováni členové Výboru pro krajinu, vodu a biodiverzitu v rámci Rady vlády pro udržitelný rozvoj, a politici.

**Petr Petřík, Botanický ústav AV ČR,
koordinátor Platformy pro krajinu**

Více informací na: www.avcr.cz
a www.nasekrajina.eu

platforma pro krajinu

Výzva Platformy pro krajinu vládě ČR

Na základě zkušeností získaných z odborných podkladů o vlivu klimatické změny a způsobů současného hospodaření na stav krajiny a jejích složek v České republice Platforma pro krajinu (kterou koordinuje Botanický ústav Akademie věd ČR) vyzývá vládu České republiky ke zformulování vize pro nakládání s krajinou a na jejím základě zpracování zastřešující koncepce péče o krajinu jako celek. Tím se položí základ pro koordinované, vyvážené řešení rezortních a sektorových přístupů k vývoji a využívání naší krajiny.

Tato dlouhodobá koncepce musí být založena na principu trvalé udržitelnosti a na víceúčelovém využívání krajiny a musí v maximální míře zohlednit nové přírodní podmínky vyvolané postupující změnou klimatu. Platforma pro krajinu nabízí při vytvoření této koncepce spolupráci.

Platforma pro krajinu dále na základě jednání pracovní skupiny pro lesy 15. ledna 2018, navazující na Programové prohlášení vlády ČR ze dne 8. ledna 2018 (dostupné na <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni-vlady-162319/#Zemedelstvi>), vycházejíc ze stanoviska Komise pro životní prostředí Akademie věd k semináři *Les jako součást krajiny a zdroj poznání* (<http://nasekrajina.eu/2017/11/02/stanovisko-komise-zivotni-prostredi-akademie-ved-k-seminari-les-jako-soucast-krajiny-zdroj-poznani>) a s ohledem na katastrofální kalamitu v lesích severní Moravy a Slezska a na prognózy zhoršování stavu lesů a možné ohrožení produkce dřeva jako obnovitelné suroviny v důsledku globálních klimatických změn vyzývá k přijetí účinných

opatření na zlepšení stavu lesů vedoucích k urychlenému řešení současné kritické situace lesního hospodářství.

Platforma pro krajinu doporučuje vládě České republiky a vedení jednotlivých složek českého lesnického sektoru zohlednit při řešení vzniklé situace následující hlediska a doporučení.

● Účinněji a důsledněji realizovat změnu druhové skladby s důrazem na pestrost a adaptační potenciál dřevin. Základem

druhové skladby by měly být dřeviny odpovídající potenciální přirozené druhové skladbě. Aktivně předcházet a omezovat následky budoucích kalamit prostřednictvím podsadob.

● Při obnově lesa preferovat přírodě blízké postupy a na kalamitních holinách umožnit maximální využití přípravných dřevin; k tomu přizpůsobit legislativu.

● Zavést účinné nástroje ke snížení stavů zvěře a následnému udržování přiměřeně nízkých stavů zvěře; k tomu novelizovat zákon o myslivosti.

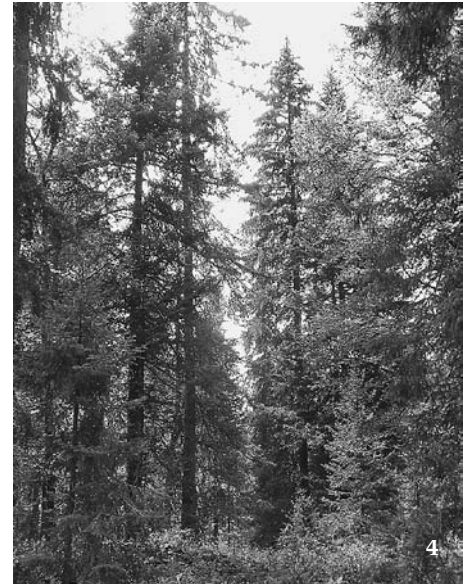
● Zrovnoprávnit alternativní metodu hospodářské úpravy lesů (metodu statistické provozní inventarizace) vůči současné standardní metodě, a to prostřednictvím úpravy legislativy, resp. vyhlášky.

● Státní lesy se musejí stát vzorem pro ostatní vlastníky lesů zejména v oblasti ekologické a sociální. K tomu je mimo jiné nezbytné zahájit diskuzi o postupné změně obchodního modelu u státního podniku Lesy ČR (opuštění systému tzv. komplexních lesnických zakázek, postupné zvyšování podílu prací vykonávaných režijními zaměstnanci, větší podíl prodeje dříví ve vlastní režii atd.).

● Připravit samostatný zákon o státním podniku Lesy ČR, který vymezení objednávku služeb ve veřejném zájmu.

● Účinněji využívat dotací na obnovu lesů, biodiverzitu a retenci vody v lesích a přírodě blízké hospodaření. Jako podmínku pro udělení dotací stanovit splnění určitého minima „zásad dobré praxe“.

1 Ukázka přestavby hospodářského smrkového lesa. Pohled do husté nestabilní smrkové monokultury na Vysočině. Počáteční fáze, ke které by mělo nejlépe docházet od 40. až 50. roku věku porostu. Další fáze viz obr. 2–4 na následující straně

Efektivněji podpořit rozvoj malých a středních zpracovatelů dřeva.

- V lesnickém výzkumu posílit oblast řešení ekologických problémů, které zhoršují ekonomiku vlastníků lesů, a podporovat ekologické vzdělávání pracovníků lesnického provozu.
- Zajistit poradní službu pro lesní hospodáře při přechodu k adaptivním metodám hospodaření.
- Na všech stupních lesnického vzdělávání posílit výuku zaměřenou na řešení současných i budoucích problémů spojených s globální změnou klimatu, zejména pak na adaptivní lesnický management.
- Přesněji definovat pojem trvale udržitelného hospodaření v lesích a definovat parametry jeho naplňování; k tomu novelizovat lesní zákon.
- Pro poznání procesů adaptace na klimatickou změnu vymezit více velkých sou-

vislých ploch zahrnujících lesy včetně určitého podílu souvisejících zemědělských pozemků, které budou ponechané samovolnému vývoji v celkovém rozsahu nejméně 5 % plochy ČR.

- Aktualizovat Národní lesnický program II (usnesení vlády ČR ze dne 1. října 2008 č. 1221 o Národním lesnickém programu pro období do r. 2013, http://www.uhul.cz/images/NLP/NLP_II_final_CZ.pdf) zejména s ohledem na prognózu vývoje klimatických změn tak, aby průběžně plnil úlohu základního národního strategického dokumentu pro lesnictví v ČR, a důsledně jej naplňovat.

V Praze dne 24. dubna 2018

Prof. em. Ing. Josef Fanta, CSc.,
za Platformu pro krajinu

2 Přestavba lesa by měla pokračovat rozvolněním korunového zápoje při ponechání nejkvalitnějších jedinců s pravidelně větvenou korunou, a doplňováním chybějících dřevin.

3 Diferencující se porost včetně listnáčů a jedle. Uvolňují se jak cílové dospělé stromy, tak spodní patro. U cílových jedinců se prodlužují koruny a zvyšuje se přírůst.

4 Cílový vertikálně a horizontálně diferencovaný porost, kde se potkávají stromy různých druhů, věků, výšek a tloušťek. Víceméně se těží už jen zralé stromy a porost se těžbou usměrňuje, aby odpovídal optimální zásobě. Postup přestavby lesa je podle Pro Silva Bohemica (<http://prosilvabohemica.cz>), pobočného spolku České lesnické společnosti. Snímky A. Erbera

Stanovisko Komise pro životní prostředí AV ČR k současné situaci v českém lesnictví – dosavadní přístupy a jejich důsledky

Stanovisko bylo výstupem semináře, který pořádala Komise pro životní prostředí AV ČR a Ministerstvo životního prostředí pod záštitou Strategie AV21. Konal se 9. ledna 2019 v budově Akademie věd na Národní třídě a zúčastnilo se ho 166 registrovaných účastníků. Záznam je možné zhlédnout na Youtube kanálu AV ČR.

České lesnictví se v poslední době dostalo do složité situace. Vedení sektoru zaujaté především ekonomickými zájmy nereagovalo včas na probíhající změny klimatu a nepřizpůsobilo tomu dostatečně způsob hospodaření. S rozvojem kůrovcové kalamity jsme tak svědky rozsáhlých holin, rozpadu trhu se dřevem a z něj vyplývajících mimořádných finančních ztráty. Navzdory

faktu, že s následky gradací kůrovcovitých se střeoevropské lesnictví periodicky setkává již několik set let, jsou informace o ekofyziologických adaptacích jednotlivých druhů kůrovců jen velmi omezené. Státní lesy se potýkají s nedostatkem vlastních zaměstnanců, noví a především mladí pracovníci do lesnického oboru přicházejí jen zřídka, což přispívá i k vylidňování některých venkovských regionů a brání jejich rozvoji. Mnoho lidí odešlo kvůli nastavenému modelu hospodaření státních lesů – byli nejslabšími v systému rozdělování prostředků a odměn za práci. Tato pracovní síla nyní chybí především při včasné zpracování kůrovcové kalamity. Stejným problémům jsou vystaveni i soukromí, zejména menší majitelé lesů,

kteří nejsou schopni za nastalé situace své majetky uchránit před kůrovcovou gradací. Takový přístup je nutné změnit. Trvale udržitelné hospodaření by přitom mělo vycházet ze tří pilířů, z nichž kromě ekonomického sehrávají svou nezastupitelnou roli sociální a ekologický. Takový les totiž představuje základní krajinný prvek se všemi jeho funkcemi včetně mizející biologické rozmanitosti. Takový les není továrna na dřevo a není možné ho obhospodařovat na zakázku způsobem používaným v průmyslové výrobě. Existující a ani novelizovaná legislativa tento problém neřeší.

V tuto chvíli již nelze přehlédnout negativní projevy probíhající klimatické změny, a to především na smrkových porostech severní Moravy, Slezska a nyní už i na Vysočině (viz předcházející stanoviska Komise pro životní prostředí AV ČR). Stejně tak je patrný masivní rozpad borových monokultur na podstatné části našeho státu. Tyto změny umocňuje výrazně pozměněná skladba lesů, degradovaná půda a neúměrně vysoké stavy spárkaté zvěře poškozující přirozenou i umělou obnovu lesa. Bohužel na měnící se růstové podmínky vůbec nereagovala lesnická legislativa, přestože existuje řada vládních dokumentů, které